

«...Ýöne ýürekdäki yşkym dileme!»

Category: Edebi tankyt, Goşgular, Kitapcy, Oýlanmalar, Poemalar, Söhbetdeşlik, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

"...Ýöne ýürekdäki yşkym dileme!" "...ÝÖNE ÝÜREKDÄKI YŞKYM DILEME!"

• *Şahyr Ogultäç Oraztaganowanyň döredijilik dünýäsine syýahat*

...Meniň elime galam alan badyma, kelläme şu pikir geldi. Dogrudanam, heniz ýüzbe-ýüz bolup görmedik kişim hakynda makala ýazmakçy bolýandygymy köpleriň geňräk görmegi hem mümkin. Öňde bir dana kişi: "Siz döredijilik adamynyň kimdihini bilesiňiz gelyän bolsa, ol onuň ýazan eserlerinde bardyr" diýipdir. Men şol paýhasdan ugur alyp, elime galam aldym.

Edebiýatda örän gadymy döwürlerden bärei ýörgünli bolan "gaýybana söhbetdeşlik" diýip bir düşünje bar. Bu adalga ýüzbe-ýüzlükde däl-de, haýsydyr bir eşidilen ýa-da okalan yazgylara esaslanylýp pikir ýöredilýän düşünje.

Bu şeýle bolupdy. Zehinli şahyr Ogultäç Oraztaganowanyň "Edebiýat we sungat" gazetinde (03.05.2015 ý) "Lebap täsirleri" ady bilen goşgular çemeni çap edilipdi. Goşgularyň hemmesi bir agyr ýitgä bagyşlanyp döredilen goşgulardy.

...Men yşkdan ýanany bilmen gandyryp,
Yzymda bir bölek arman galdyryp.
Gursagymy duýgulardan dolduryp,
Ýöräp barýan seniň ýörän ýoluňdan...

Neýlediň yşk gidýär aýagyn taýyp,
Şonda-da özümi bagtyýar saýyp.
Gara saçlarymy howada ýaýyp,
Ýöräp barýan seniň ýörän ýoluňdan.

("Seniň ýörän ýoluňdan")

...Süpürip gözümiň çygyn,
Melhemläp ýüregmiň tygyn.
Parladyp yşkymyň tugun,
Men bu ýerde saňa duşdum,
Men bu ýerde seni tapdym.

Adyň heýkel ~ goýdum asyp,
Bu syrymy bilmen bukup.
Ykbalymy bagra basup,
Men bu ýerde saňa duşdum,
Men bu ýerde seni tapdym.

("Men bu ýerde seni tapdym")

...Dünyämde gaý turdy ~ muny geňledim,
Uly ilden gözýaşymy gizledim.
Senk gök asmandan, ýerden gözledim,
Sen nämüçin meni idäp gelmediň?!

...Men indi dolanyp barýan yzyna,
Sen nämüçin meni idäp gelmediň?!

("Sen nämüçin gelmediň?!")

Goşgular toplumyny tutuşlygyna okap çykanymdan soň, goja göwnüm ejizläp, gözüm nemlendi. Men edebiýat nazaryýetinde hyýalbentlik hem-de umumylaşdyrmak diýen çeperçilik usullarynyň ulanylýandygyny bilýärdim. Herhal goşgularyň taglymy göwnüme durmuş hakykaty ýaly bolup, hiç ýadymdan çykmady. Şol pursat jaň edip soraýyn diýsem-de, şahyryň salgysyny bilemok. Ahyry bir gün nesibe çekip, Ogultäç Oraztaganowanyň "Galkynyş" gazetinde işleýändigini eşitdim. Zenan şahyra duýgudaşlyk häsiýetli hat ýazdym. Soň ol hatyma jaň üsti bilen jogap berdi. Ýakynlarynyň biriniň Lebap topragynda ýogalandygyny, agzalan goşgularyň bolsa Türkmenistanyň Medeniýet hepdeliginiň Lebap welaýatynda geçirilen günlerinde dörändigini aýtdy. Ine, Ogultäç bilen "Gaýybana söhbetdeşligimiz" şol günden soň

başlandy. Ogultäç teleýaýlymda goşgy okaýar diýseler, ileri-ileri süýşüp diňledim. Gazet-žurnallarda çap edilýän oýlanmalaryny, goşgularyny hiç kimi ýanyma getirmän okadym.

Ol "Garagum" žurnalynyň 2014-nji ýylyň 10-njy sanynda şahyr Gurbandurdy Orazow bilen söhbetdeşliginde: "Goşgularyňy ýatdan bilýärin diýsem-ä ýalançy. Ýöne "Hijran halkasy" atly kitabyňyz hemişe ýadymda. "Çykdyk ala gözli gyzlaň düýşünden" ýaly gowy gören setirlerime bellik hem edipdirin" diýýär. "Ony duýgular bilen ýazylan goşgulary has hem halaýanlygymdan görýärin" diýýär.

Ogultäjiň öz döredijiliginde-de iniň jümşüldedýän, ýüregiňi gorjaýan duýga ýugrulan şeýle setirler az däl. Asyl onuň sygyrlarynuň hemmesi duýguçyl.

Bir posa alardan ýa-da bererden,
Gudratlydyr yşka düşmek ~ lowlamak.
Hiç hazyna çalyşmaryn yşkymy,
Oň öňünde gelişmeýär ownamak.

* * *

...Aýdylşyna görä has ozaldanam,
Aşykmysyn bir-birine Asman, Ýer.
Şeýdip ýagýan ýagyşlara döneýin,
Gör-ä onuň gülleri-de mydam ter.

Gözüm gidýär söýgüsiniňe Zeminiň,
Gözün gidýär ~ yşka düşmüş gök asman.
Ýagyber sen ýagyş, düşündim saňa,
Neneň bolar gitseň ýara sataşman?!

("Guý ýagyş")

Seniň söýgiň durşy bilen sowal ol,
Seniň söýgiň atylmadyk pal ýalam.
Eger-de ýalňysýan bolsam bagyşla ~
Meni tora saljak bolýn a:l ýalam.

Seniň söýgiň ýylдыrymyň uçguny,
Seniň söýgiň ~ bulut Gökden bölünen.

Men nädip özümi ikä böleýin,
Bolmaýar-a ol duýgyny bölübem.

("Seniň söýgiň")

Gürrüňiň şygryň duýguçyllygyna ýazany üçin, irräk döwürde okan bir makalam ýadyma düşdi. Sözme-söz ýadymda däl. Edebiýatçy alym Durdymuhammet Nuralyýew bir syn-seljermesinde: "Duýguly goşgulary ýazanyňyzda okyjylary kösemäň. Goşgynyň taglymyna okyjy 2-3 gezek okap düşünmeli bolmasyn" diýen ýaly pikirleri aýdypdy. Ýok, Ogultäç şahyr beýle ýazmaýar. Onuň goşgulary duýguçyldyr. Ýöne hemme zat düşnükliidir.

Biziň şu logikamyz hakynda çyndan oýlanyp görseň poeziýanyň talaby şeýle. Owal-ahyr goşgy diýen närise JEMGYÝETIŇ BELLI BIR TOPARY ÜÇIN DÄL-DE, UMUMYADAMZAT AŇYÝETI ÜÇIN ýazylýar ahyrn. Ogultäç Oraztaganowa şygryýetde öz ornuny tapan şahyr. Birwagtlarda Türkmenistanyň Gahrymany şahyr Gözel Şagulyýewa sorag beripdirler.

– Siziň ähli goşgularyňyzyň ýekeje setirini eşitdigim tanaýaryn. Şahyr şeýle derejä nädip ýetmeli? – diýip. Şonda Gözel şahyr:

– Meňzäsiň gelmegem, höwes etmegem bardyr. Ýöne ony ýol hasap edip bolmaz. Ýaş şahyrda şu endik bar diýseň, beýlekilere-de degmän duranok şu ýagdaý. Äheňinden, söz urşundan, ulanyşyňdan özüňi mälim etmegiň syryny gözlejek bolmaly – diýip, jogap beripdi. ("Ýürekden Watan diýýän", "Garagum" 05.2016 ý.)

Ogultäç Oraztaganowanyň döredijiliginde enä bagyşlanan goşgular agdyklyk edýär. Elbetde, her kimem enesini gowy görýändir. Ýöne ony çeper beýan etmek islendik kişä başardanok.

Muhabbetdir gujagynda duýdugym,
Pentden doly sözleridir uýdugym,
Höwes eýläp, dyzyna baş goýdugym,
Güllär gider бүтін дүнйäm, eje jan!

("Eje jan")

"Durmuş – göreş" diýen wagtyň çagakam,
Gülmekdenem gaýdamokdym, eje jan!

Sypalal ukladan gara gözleriň,
Ýaşa dolar öýdemokdym, eje jan!

...Bozup aradaky serhetleň baryn,
Gel, otur söhbet, geňeş edeli!
Käbäm indi-indi düşünjek bolýan,
Aýdyşyň deý durmuş göreş ekeni.

("Durmuş göreş ekeni")

Ukladarsyň meni "huwwa-huw" bilen,
Halas etjek boldum damja suw bilen,
Uka gidýän her gün çoh arzuw bilen,
Girmezmiň şu gün bir düýşüme, eje?!

Seni ýatlap, eýe bolýaryn güýje,
Diýrdiň: "Ejizleme, özüňi tije.
Höwes edip garaşsamam her gije,
Nämüçin düýşüme gireňok, eje?!

Ýanymdalygyňy duýarym ýaly,
Şygyrdan köşk-eýwan gurarym ýaly,
...Ýerinden syçraplar turarym ýaly,
Girmezmiň şu gün bir düýşüme, eje?!

("Eje")

Umuman, gyz-gelinleriň iň ýakyn syrdaşy öz mähriban ejesi bolýar. Käbäň şu barlykda seniň bütin ömrüňe durmuşy öwreden göreldr mekdebiň, iň ýakyn maslahatçyň. Onsoň ýokarda şahyrdan getiren, bir seretseň ünjüli, bir seretseňem, enesinden köprazy gyzyň ýürek sedasy öz okyjysyny bir pursat oýlandyrmazmy?! Muňa çeper edebiýatda liriki gahrymanyň şahsy ykbalynyň söhlelenmesi diýip düşünsek-de, bu ~ şahyryň hususylygyň üsti bilen umumylygy berip bilmek ukybynyň hem güwänamasydyr.

Edebiýatyň üstünligini, ýetmezini çyndan saýgaryp bilen zehinli ýazyjy Osman Ödäýewiň (ýatan ýeri ýagty bolsun, ussadym) bir ýazgysyndan mysal getireýin.

"Bu gün bagtyýarlyk şygryýeti ýurdumyzda bolup geçýän beýik dabaralara, täzeliklere, toý, baýramlara günübirin seslenýär. Şahyr halka, Watana, mähriban Prezidentine bolan çäksiz söýgüsiji uly buýsanç bilen beýan edýär...

Gözel Şagulyýewanyň, Atamyrat Atabaýewiň, Orazguly Annaýewiň, Döwletgeldi Annamyradowyň, Hojaberdi Baýramowyň, Ogultäç Oraztaganowanyň... döredijiliginiň mysalynda aýtsak şygryýetimiziň dili baýlaşdy, mazmuny goýazlaşdy, manylaryň hem-de öwüşginleriň datlylygy artdy, netijede estetiki aň öňki, asylky edebi-taryhy watanyňa dolanýar"

("Döwür hem şygyr", "Edebiýat we sungat, 24.05.2013 ý).

Şu sanawda ady agzalmaga mynasyp bolan Ogultäç Oraztaganowanyň döredijiliginde hem hormatly Arkadagymyza, Garaşsyz Diýarymyza bagyşlanan goşgularyň, poemalaryň birgiden kökeni bar: "Muňa Arkadagly Türkmenistan diýerler", "Döwlet guşy – göwünleriň hoşy", "Seni baky söýerin", "Eziz Watansyň", "Elwan gülleriň ülkesi", "Gujagyňy ýaz görýän"...

Geliň, şu eserlerden käbir bentleri okap göreliň!

Bir ynamdan müňläp Ynam döresin,
Goý, olary Döwlet guşy gorasyn!

("Döwlet guşy" – göwünleriň hoşy)

Garaşsyzlyk!
Wysal bolan arzuwym,
Garaşsyzlyk!
Ak ýollaryň aýdymy.
Eziz Arkadagyň adyn alkyslap,
Bu aýdymy joşup-joşup aýdaly!

Goraň ony, söýüň ony apalap,
Ýyllardan ýyllara güllesin gitsin!
Watanyň buýsanjy Arkadagymyň
Ýorejek ýoluna ak güller bitsin!

("Garaşsyzlyk")

Sen diýip urýar meň ýüregim, Watan,

Sen diýip ýaşaýan, şeýle bor mydam.

Seniň barlygyňda pes tutup päli,

Sähelçe zat bilen ederin mydar!

("Şeýle bor mydam")

Bu setirlerdäki hormatly Arkadagymyzyň taýsyz tagallasy bilen ýetilen belent sepgitlere, oňyn özgerişlere, Watana bolan söýginiň beýany liriki gahrymanyň kasama çalym edip duran ýürek kelamy bolup gursagyňa dolýar.

Ogultäç Oraztaganowanyň döredijiliginden aňlaýşyma görä, ol özüne ylahy berlen şygryýet diýen jadyly sungata ykbal diýip düşüňärn şol ykbal seni heniz baryladyk, ýetilmedik menzilleriň mährem gujagyna oklasyn, Ogultäç dogan!

Hangylyç TAGANGYLYJOW,

mirasgär, Türkmenistanyň ussat mugallymy.

garagum_2018 Edebi tankyt